

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCZYŹNIE
W LONDYNIE

ZESZYTY NAUKOWE

SERIA TRZECIA, NR 7, 2019

**GRAŻYNA CZUBIŃSKA, ANALIZA
WYBRANYCH CZYNNIKÓW RYZYKA ZAKAŻEŃ
PRZENOSZONYCH DROGĄ KONTAKTÓW
SEKSUALNYCH WŚRÓD EMIGRANTÓW
POLSKICH W WIELKIEJ BRYTANII, PUNO PRESS,
LONDYN, 2018, 238 S., ISBN 978-0-9568839-8-8**

PAWEŁ KALINOWSKI

UNIWERSYTET MEDYCZNY W LUBLINIE

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej rozpoczął się proces emigracji Polaków do lepiej rozwiniętych krajów europejskich, szczególnie anglosaskich. Zjawisko to uległo nasileniu w ostatnich latach, w których to szacuje się, że ponad 2 miliony Polaków wyemigrowało, doprowadzając do stanu, w którym Polacy są drugą co do wielkości mniejszością narodową w Wielkiej Brytanii. Niestety, emigrują głównie osoby młode, a straty demograficzne populacji w Polsce są nie do wyrównania. Emigranci po osiedleniu się rozpoczynają życie w nowym systemie kulturowo-społecznym, zaczynają podlegać zjawisku akulturacji, które Grażyna Czubińska szczegółowo opisała we *Wstępie*.

Zmianie podlegają zachowania emigrantów, w tym ich sfera życia seksualnego. Nowe kontakty międzyludzkie, obejmujące również zachowania seksualne, przynoszą nowe doświadczenia, ale i stwarzają zagrożenia dla zdrowia ze strony chorób szerzących się w drogą płciową. To obszar sfery intymnego życia człowieka, bardzo trudny do prowadzenia badań naukowych, stąd duże uznanie Autorce za podjęcie się próby zbadania zachowań seksualnych emigrantów

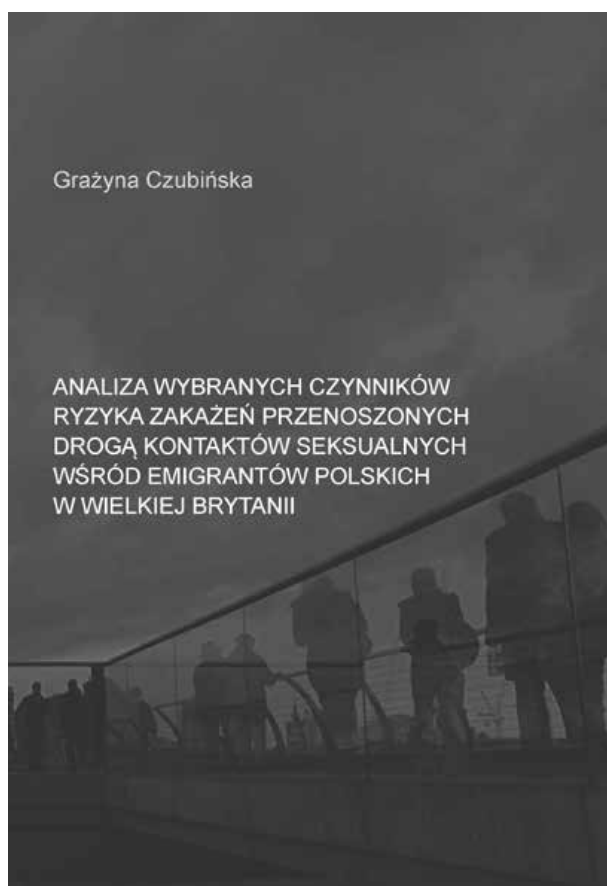
i analizy zmian, jakim podlegają w nowym środowisku. O ile zachowania seksualne Polaków są od kilkunastu lat przedmiotem badań socjologów i seksuologów, to w piśmiennictwie polskim brakuje publikacji na temat zachowań seksualnych emigrantów, niosących za sobą potencjalne ryzyko zakażeń chorobami przenoszonymi drogą płciową. Wszystko to przemawia za tym, że badania takie – jak podjęte w ocenianej rozprawie – są bardzo cenne i nowatorskie.

Tytuł pracy w pełni odpowiada zawartej w niej treści i postawionych do rozwiązania problemów badawczych. Całość jest podzielona na część wstępną, sformułowany wyraźnie cel badań, materiał i metody badań oraz wyniki i ich dyskusję, jak również wnioski i piśmiennictwo.

W części wstępnej Grażyna Czubińska na początku przedstawiła profil demograficzny emigrantów polskich w Wielkiej Brytanii i obszernie wyjaśniła zjawisko akulturacji z uwzględnieniem życia seksualnego jako elementu kultury społeczeństw. Następnie Autorka omówiła czynniki ryzyka zakażeń przenoszonych drogą płciową oraz metody ich kontroli. Kończąc wstęp, przedstawiła sytuację epidemiologiczną zakażeń przenoszonych drogą kontaktów seksualnych w Polsce w porównaniu do sytuacji w Wielkiej Brytanii.

W *Celu pracy* Grażyna Czubińska ukazała główny cel swoich badań, a była to analiza czynników wpływających na podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych jako czynnika ryzyka chorób przenoszonych drogą płciową. Postawiono również cele szczegółowe, a znalazły się tam: poznanie czynników wpływających na podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych Polaków w Wielkiej Brytanii, ustalenie, czy takie zachowania uległy zmianie na emigracji, analiza deklarowanej historii takich chorób u ankietowanych oraz próba określenia obszarów działań profilaktycznych mogących przeciwdziałać podejmowaniu ryzykownych zachowań seksualnych. Cel pracy jest prawidłowo sformułowany, a cele szczegółowe zapewniają osiągnięcie zamierzonego celu badań.

W badaniach uczestniczyło 500 osób z 1026, które dowiedziały się o badaniu z portali społecznościowych mediów polonijnych oraz organizacji polonijnych. Zebrano 408 prawidłowo wypełnionych ankiet, co wprowadzie spełnia warunek niezbędnej liczebności próby zapewniający wiarygodność badań, ale pojawiają się pytania o dobór tej próby. Dobór próby do badań nie był losowy, mogły w niej uczestniczyć tylko osoby mające dostęp do Internetu i interesujące się życiem Polonii poprzez korzystanie ze stron internetowych polonijnych mediów. Dobrze, że Autorka odniosła się do tych ograniczeń badania w dyskusji.

Badanie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego za pomocą kwestionariusza ankiety w okresie od marca do sierpnia 2013 roku. Narzędziem badawczym był autorski kwestionariusz wywiadu, zawierający elementy narzędzi standaryzowanych (skala czynników akulturacji Berry'ego, model Bennet't'a, skala mierzenia samooceny Rosenberga) oraz części dotyczącej danych społeczno-demograficznych i ryzykownych zachowań seksualnych. Podzielony był na dwie części – siedem pytań dotyczyło cech demograficznych, a 45 – postawionego celu badań. Na potrzeby ocenianej rozprawy wykorzystano tylko 16 z 52 pytań, z czego siedem to pytania o status socjodemograficzny, czyli na potrzeby osiągnięcia celu badań wykorzystano tylko dziewięć z 45 pytań i tylko dwa dotyczące podejmowania ryzykownych zachowań seksualnych.

Po przeprowadzeniu badań przeprowadzono szczegółową analizę statystyczną otrzymanych danych z wykorzystaniem metod statystyki opisowej oraz adekwatnie dobranych testów: testu Chi, testu Fishera, testu Manna-Whitneya i McNemary. Ponadto zastosowano test Shapira-Wilka oraz model regresji logistycznej analizy wieloczynnikowej.

Wyniki zostały przedstawione w postaci starannego opracowania z wykorzystaniem tabel i wykresów wraz z ich szczegółowym omówieniem. Zwraca uwagę analiza statystyczna wyników, świadcząca o wysokim poziomie warsztatu naukowego Autorki. Grażyna Czubińska wykazała, że częściej ryzykowne kontakty seksualne podejmują mężczyźni, osoby samotne oraz z brakami w zakresie edukacji seksualnej, o niskiej samoocenie i poziomie satysfakcji z życia i mniejszej wrażliwości międzykulturowej. Podobny jest profil osób częściej podejmujących takie kontakty pod wpływem alkoholu i narkotyków i posiadających więcej niż pięciu partnerów seksualnych w dotychczasowym życiu. Cechy te determinują też częstsze występowanie zakażeń chorobami przenoszonymi drogą płciową. Ważnym wynikiem badań jest ponadto wykazanie większego nasilenia ryzykownych zachowań seksualnych na obczyźnie niż w okresie życia przed wyemigrowaniem.

W interesującej i bardzo wnikliwej dyskusji Autorka przedstawiła wnioski z badań własnych i porównała je z badaniami innych autorów. Szerokie omówienie wyników własnych i ich konfrontacja z danymi z piśmiennictwa pozwala najlepiej ocenić dojrzałość naukową Grażyny Czubińskiej. Dyskusję kończą rekomendacje, które są cennymi wskazówkami praktycznymi do podjęcia działań profilaktycznych w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się tych chorób w populacji.

Sześć wniosków stanowi podsumowanie badań własnych. Pierwsze cztery są odpowiedziami na postawione sobie cele badań i opisują ustalone w toku badań czynniki wpływające na podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych przez Polaków w Wielkiej Brytanii. Dwa ostatnie wnioski wypływają z wyników badań i są propozycjami działań mogącymi pomóc w zmniejszeniu ryzyka zakażeń wśród emigrantów polskich na obczyźnie.

Dobrze dobrane piśmiennictwo obejmuje 177 pozycji, których większość stanowią opracowania anglojęzyczne, a o jego wysokiej aktualności świadczy fakt, że niewiele pozycji to publikacje liczące ponad 10 lat.

Za najważniejsze osiągnięcie rozprawy, wnoszącej znaczący wkład w tę dziedzinę wiedzy medycznej, uważam wykazanie w sposób niebudzący wątpliwości, iż tak krytykowana w naszym kraju edukacja seksualna prowadzona w szkołach w formie przedmiotu wpływa na zmniejszenie częstości podejmowania ryzykownych zachowań seksualnych w dorosłym życiu nawet po zmianie kraju pobytu.

Na uznanie zasługuje fakt, że Autorka podjęła się trudnego i bardzo intymnego tematu oceny czynników ryzyka wystąpienia chorób przenoszonych dro-

gą płciową i analizy zachowań seksualnych emigrantów, dokonała właściwego wyboru metod badań i prawidłowo je przeprowadziła. Tak zaplanowane i przeprowadzone kompleksowe badanie podjętego problemu oraz jego dyskusja zasługują na uznanie.

W moim przekonaniu Grażyna Czubińska osiągnęła zamierzony cel pracy, a zaprezentowane przez nią rezultaty są cenne zarówno z punktu widzenia poznawczego, naukowego, jak i aplikacyjnego do wykorzystania przez innych badaczy. Biorąc zaś pod uwagę dobry poziom naukowy dysertacji, dojrzałą dyskusję, opracowanie redakcyjne, logicznie wykonane, czytelne tabele – uważam, że to wartościowa rozprawa.

MIŁOSZ PARCZEWSKI

POMORSKI UNIWERSYTET MEDYCZNY W SZCZECINIE

Zakażenia przenoszone drogą kontaktów seksualnych (STI) oraz czynniki ryzyka promujące rozprzestrzenianie tych zakażeń stanowią niedoceniany w Polsce problem kliniczno-diagnostyczny. Z jednej strony, to zagadnienie związane ze świadomością w zakresie tak zwanego zdrowia seksualnego, o którym nie mówi się prawie wcale, a programy profilaktyczne są szczątkowe; z drugiej strony, brakuje systematycznych programów diagnostyki i testowania w tym kierunku. Programy diagnostyczne prowadzone są *ad hoc*, sporadycznie i nie skutkują istotnym podniesieniem świadomości ryzyka zakażeń przenoszonych drogą płciową w społeczeństwie.

Wielka Brytania natomiast jest krajem, w którym takie programy są prowadzone od wielu lat, funkcjonują nie tylko poradnie zdrowia seksualnego oferujące kompleksowe usługi – od poradnictwa, poprzez testowanie, leczenie, a kończąc na promocji zachowań prozdrowotnych; istnieje również specjalizacja *genitourinary medicine* dla lekarzy zajmujących się tymi problemami. Emigracja polska w Wielkiej Brytanii ma dostęp do wspomnianych programów, co poprawia skuteczność opieki w zakresie chorób przenoszonych drogą płciową.

Autorka rozprawy doktorskiej podejmuje się analizy niezwykle ciekawego, aktualnego i istotnego w zakresie zdrowia publicznego zagadnienia – czynników wpływających na podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych w kontekście STI wśród Polaków mieszkających w Wielkiej Brytanii wraz z analizą zmian po emigracji do tego kraju. Praca powstała poprzez anonimo-

wą ankietyzację poprzez stronę internetową, na podstawie autorskiego formularza, walidowanego na grupie testowej. Ankieta została skonstruowana przejrzysto, oceniała edukację seksualną, wiedzę i na temat STI i historię testowania w tym kierunku, występowanie niezabezpieczonych kontaktów seksualnych, i ilość partnerów seksualnych, samoocenę, satysfakcję życiową, problemy psychosomatyczne oraz adaptację do nowego kraju – akulturację. Praca jest oryginalna i nowatorska, do tej pory podobne badania na podobnej grupie nie były wykonywane.

Wstęp jest wyczerpujący, adekwatnie obszerny i ciekawie napisany, charakteryzuje emigrację poakcesyjną, kierunki polskiej emigracji i emigrację do Wielkiej Brytanii. Poza odwoływaniami się do piśmiennictwa i danych urzędów statystycznych Autorka pracy ze swadą używa własnego doświadczenia do interpretacji danych (*magister na zmywaku*). Obszernie i ciekawie opisana jest akulturacja, ze szczegółową charakterystyką modeli i faz akulturacji, wprowadzając czytelnika do używanych w metodologii recenzowanej pracy modelu Bennetta opisującego trzy fazy etnocentryzmu i trzy fazy etnorelatywizmu. Aby określić fazę akulturacji, Autorka pracy konstruuje szereg pytań. Elegancko są opisane podstawy seksualności, włączając zachowania ryzykowne i czynniki wpływające na ich podejmowanie, włączając podstawy behawioralne, ale również genetyczne; opis ryzyka zakażeń STI i czynników je modyfikujących świadczy o szczegółowej znajomości tematu przez doktorantkę.

Opisana jest również szeroko dyskutowana w ostatnich latach profilaktyka przed ekspozycyjna lekami antyretrowirusowymi, choć z obowiązku recenzenta pozwalam sobie zauważyć, że w ostatnich miesiącach pojawiły się dane wskazujące na wyższą (~90%, po korekcie do rzeczywiście przyjętych dawek), niż cytowana przez Autorkę – 44%, skuteczność profilaktyki *tenofowirem* i *emtrycytabiną*.

Ponieważ w ankiecie umieszczono pytania dotyczące edukacji seksualnej, we wstępie scharakteryzowano również programy tej edukacji i ich efektywność w zakresie promocji świadomości zdrowia seksualnego, porównano również programy edukacyjne w Wielkiej Brytanii i Polsce. Autorka zauważa smutny fakt rzadkiego testowania w kierunku HIV w Polsce (tylko 9% w populacji testowane ≥ 1 raz w życiu). Wstęp uzupełnia epidemiologia STI w Polsce i Wielkiej Brytanii ze szczególnym naciskiem na zapadalność na HIV/AIDS oraz najnowszych trendów epidemiologicznych oraz niezwykle istotnych danych z Londynu, będącego brytyjskim ogniskiem zakażeń HIV. Opisany jest też system diagnostyki i nadzoru nad STI w Wielkiej Brytanii na przykładzie

czterech patogenów: *Chlamydia trachomatis*, *Neisseria gonorrhoeae*, *Treponema pallidum* oraz HIV.

Metodologia pracy nie budzi zastrzeżeń, to badanie anonimowe, w metodologii przekrojowej (*cross-section*) z określeniem minimalnej liczebności grupy niezbędnej do przeprowadzeniu prawidłowego wnioskowania. Szczegółowo opisano zarówno samą ankietę, jak i sposób jej konstrukcji. Bardzo ciekawa jest konstrukcja pytań dotyczących akulturacji, na których podstawie oceniano etnocentryzm/etnorelatywizm grupy badanej. Metodologia testów statystycznych jest prawidłowa; Autorka pracy umiejętnie przeprowadza i interpretuje wnioskowania statystyczne.

Wyniki zawierają 15 tabel i 31 rycin, są przedstawione przejrzysto. Autorka szczegółowo i precyzyjnie analizuje związki pomiędzy badanymi zmiennymi, prawidłowo interpretuje wyniki i biegle używa zarówno analiz jedno-, jak i wieloczynnikowych. Ciekawa jest charakterystyka osób, które nie ukończyły ankiety (częściej kobiety, >30 lat, pochodzące z miasta z wykształceniem wyższym, niepracujące). Zwraca uwagę podobna liczebność grup pomiędzy osobami w związku i samotnymi przy wysokiej istotności statystycznej, a istotna różnica procentowa w przypadku światopoglądu i brak tej istotności.

W pracy zaprezentowano serię bardzo ciekawych wyników: zwiększenie częstości niezabezpieczonych kontaktów na emigracji (również pod wpływem narkotyków i alkoholu); wyraźny związek pomiędzy podejmowaniem ryzykownych kontaktów seksualnych bez zabezpieczenia z niską samooceną, brakiem lub sporadyczną edukacją seksualną, niską satysfakcją z życia i wyższymi skłonnościami do depresji, a także etnocentryczną akulturacją; związek między kontaktami pod wpływem narkotyków a wyższym wykształceniem, etnocentryzmem i niepozostawaniem w związku oraz podobny związek między kontaktami seksualnymi z przypadkowym partnerem pod wpływem alkoholu a wyższym wykształceniem, niską samooceną i satysfakcją z życia oraz akulturacją etnocentryczną. Warto też zwrócić uwagę na związek pomiędzy edukacją seksualną, nawet sporadyczną, z mniejszą liczbą partnerów seksualnych, ale nie fazą integracji z kulturą brytyjską.

Kolejnym ciekawym wynikiem jest wysoki odsetek testowania w kierunku HIV w badanej grupie (42,6%), natomiast związek pomiędzy wywiadem w kierunku przebytego SIT a testowaniem HIV wydaje się oczywisty – diagnoza STI sugeruje testowanie na HIV. Należy podkreślić, że wszystkie związki obserwowane w modelu jednoczynnikowym potwierdzono w modelach wieloczynnikowych.

Dyskusja jest przeprowadzona prawidłowo i przejrzysto, Autorka pracy prawidłowo zestawia uzyskane wyniki z piśmiennictwem, umiejętnie korzysta z literatury i interpretuje dane. Należy zauważyć, że wysoki odsetek zakażeń *chlamydia* w badaniu jest zapewne związana z doskonałością diagnostyki tego patogenu w Wielkiej Brytanii, a słabą jakością w Polsce. W dyskusji prawidłowo umieszczono sekcję dotyczącą ograniczeń badania związanych z doborem grupy na zasadzie dobrowolnego zgłaszania to w istocie *convenience sampling* oraz brak możliwości serologicznego potwierdzenia STI w badanej grupie.

Wnioski wynikają z wyników i przeprowadzonej dyskusji są sformułowane prawidłowo, nie budząc zastrzeżeń poza sformułowaniem powyżej. Piśmiennictwo jest obszerne, prawidłowo dobrane, zawiera 177 pozycji, głównie obcojęzycznych, co potwierdza szeroką wiedzę Autorki pracy i umiejętność prawidłowego wykorzystania źródeł literaturowych. Oceniana praca ma wysoką wartość merytoryczną i stanowi niezwykle istotny głos w dyskusji na temat zdrowia seksualnego Polaków, a dotyczy problemu osób, które wyemigrowały czasowo.

Metodologicznie praca jest napisana bardzo poprawnie, cele i wnioski są jasne, problematyka nowatorska i istotna w praktyce klinicznej oraz z punktu widzenia zdrowia publicznego. Jest także dobra pod względem językowym, stylistycznym i interpunkcyjnym. *Analiza wybranych czynników ryzyka zakażeń przenoszonych drogą kontaktów seksualnych wśród emigrantów polskich w Wielkiej Brytanii* jest pracą o wysokiej wartości naukowej i praktycznej i może prowadzić do powstania oraz wdrażania zaleceń praktycznych.